

27.09.2020).

9. Яншина Т. А. Обдарованість: психолого-педагогічний аспект. Освіта та розвиток обдарованої особистості. Наука-практиці. Київ, 2013. № 8-9 (15-16). С.116-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_27. (дата звернення: 28.09.2020).
10. Особливості обдарованих дітей як категорії «групи ризику». Чернівецький обласний центр естетичного виховання «Юність Буковини». 2018. URL: <https://junist.com.ua/dokumentatsiia/nashi-zakhody/item/35-osoblyvosti-obdarovanykh-ditei>. (дата звернення: 29.09.2020).

Ющук Т. Ю.

*магістрантка групи мСАГ-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка*

Науковий керівник:

Главацька О. Л., к. п. н., доцент

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Працевлаштування молоді у сучасний період розбудови держави в Україні є одним з найбільш актуальних питань. Більшість молодих людей, особливо тих, хто закінчують вищі навчальні вузи, задумуються про майбутню роботу. В першу чергу, після закінчення молоді люди стикаються з такою проблемою, як відсутність досвіду, практичних навиків. По-друге, з приходом молодої людини в ту чи іншу фірму його мало хто з працівників хоче навчати та передавати свій досвід. Деякі студенти постійно відкладають свій вихід на ринок праці, продовжуючи навчання, або шукають роботу низького рівня. Таким чином, між навчальними закладами і роботодавцями має бути налагоджений кращий зв'язок.

Невирішені проблеми працевлаштування молоді призводять до зростання безробіття та зниження рівня життя. Розвиток ринкової економіки в Україні, вимагає активного формування ринку праці, забезпечення високого рівня зайнятості економічно

активної частини населення, а особливо молоді. Метою регулювання зайнятості молоді є приведення її у відповідність з суспільними потребами у фахівцях і потребою молодих людей у працевлаштуванні і реалізації свого творчого потенціалу. Питання безробіття молоді є надзвичайно актуальним у наш час, тому вона варта уваги та детального розгляду.

Метою статті є аналіз причин безробіття молоді, а також основних напрямів подолання даної проблеми в Україні.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення зайнятості молоді на сьогодні виступає одним із пріоритетних завдань розвитку держави. Лише з урахуванням динаміки рівня її зайнятості можна розробляти соціально-економічні прогнози розвитку країни на довготривалу перспективу. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Згідно закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молодими громадянами вважаються громадяни України віком від 14 до 35 років. Молодь є специфічною соціально-економічною групою населення, яка потребує додаткових заходів підтримки на ринку праці. Через несвоєчасне влаштування на роботу безробітні молоді люди втрачають свої професійні навички та кваліфікацію, що ще більше ускладнює процес ефективного пошуку роботи. За статистикою найбільшу частку безробітних складають молоді люди віком до 35 років [4, с. 22].

Вагомий внесок у дослідження проблеми безробіття та працевлаштування молоді зробили сучасні вітчизняні вчені: Д. Богиня, О. Грішнова, Е. Лібанова. Однак, ще багато аспектів цієї багатопланової і складної проблеми не з'ясовано. Це стосується передусім діяльності молодіжних центрів зайнятості, механізмів реалізації державної політики зайнятості молоді. В Україні задекларована державна підтримка молоді, яка реалізується у молодіжній політиці, що включає такі напрями як: створення законодавчої бази державної молодіжної політики, проведення слухань у Верховній Раді України про становище молоді та підготовка доповіді з цього питання Верховній Раді України та Президентові України, створення структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді, в органах державної влади та управління всіх рівнів, створення соціальних служб роботи з

ТНПУ MAGISTERIUM

молоддю, реалізація цільових комплексних молодіжних програм. Однак, результативність цієї політики не позначається суттєво на зайнятості молоді. Тому певна частина із вищенаведених напрямів державної політики не реалізовується на практиці належним чином, оскільки більшість молодих громадян України є не проінформованими про існування молодіжних програм й специфіку функціонування молодіжних центрів зайнятості. Отже, насамперед необхідно підвищити дієвість існуючих державних програм сприяння молодіжній зайнятості та забезпечити реальне здійснення кожного програмного заходу молодіжної політики України [5, с. 3-9].

Важливим чинником впливу на працевлаштування молоді має тип економіки країни. У командно-адміністративній економіці всі випускники забезпечувались роботою і мали пільги як молоді спеціалісти. Ринкова система господарювання не гарантує зайнятості молоді на ринку праці. Створення нових підприємств могло б зняти напруження на молодіжному ринку праці. Проте сучасна економічна база підприємництва досить вузька, це, пов'язано з економічною ситуацією, що склалася в країні, браком необхідних економічних знань, відсутністю стартового капіталу, несприятливими умовами оподаткування. Згідно ст. 14 закону України «Про зайнятість населення» молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і яка вперше приймається на роботу має додаткові гарантії у сприянні працевлаштування. Відповідно до статті 19 цього ж закону студенти вищих та учні професійно-технічних навчальних закладів, що здобули професію (кваліфікацію) за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та продовжують навчатися на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, мають право проходити стажування за професією (спеціальністю), за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час [9].

ТНПУ MAGISTERIUM

Перше робоче місце молодого фахівця – це місце роботи молодих громадян після закінчення будь-якого навчального закладу, або припинення навчання в ньому, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової служби, або альтернативної (невійськової) служби. Згідно з положеннями Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» держава через державну службу зайнятості забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років з наданням дотації роботодавцю з дня прийняття молодих фахівців на роботу. Дворічний строк першого робочого місця обчислюється з урахуванням часу роботи молодого громадянина до призову на строкову військову, або альтернативну (невійськову) службу. Таким чином, держава гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю [7].

Безробіття молоді – соціально-економічне явище, під час якого працездатна молодь перебуває в пошуках роботи та готова приступити до неї, але не може реалізувати своє право на працю, тим самим втрачає основні засоби до існування [3].

Внаслідок ще недостатнього професійного досвіду, попит на молодих працівників серед роботодавців регіону незначний, а у зв'язку з низьким рівнем заробітної плати значна частина молоді стає безробітною або працевлаштовується в тіньовому секторі економіки. Відсутність роботи у молоді ускладнює формування її професійних навичок та негативно впливає на її конкурентоспроможність на ринку праці. Крім того, незначний трудовий досвід чи його відсутність ускладнює працевлаштування молоді, що є фактором зростання довготривалого безробіття, соціальної напруженості (в тому числі криміногенної ситуації) та ризику опинитися за межею бідності чи в соціальній ізоляції [1, с. 46-48].

Слід зазначити, що складність самореалізації молоді на ринку праці зумовлена певними особливостями соціального стану і трудової поведінки. Молоді перешкоджають працевлаштуватися високий освітній рівень, що сполучається вимогою високої заробітної плати, підвищені очікування молоді щодо працевлаштування, престижу місця роботи та умов праці,

неусталеність економічних та соціальних зв'язків. Оскільки молодь, зазвичай, не має практичного досвіду трудової діяльності (або він недостатній), а висловлює високі вимоги до оплати праці, то пошук підходящої роботи в службі зайнятості стає досить проблематичним.

Визначимо загальні причини безробіття молоді на ринку праці України: недосконалість законодавства з питань зайнятості; недооцінення інформації щодо потреб сучасного ринку праці; несвідомий вибір майбутньої професії; амбіційність молоді; високі професійні вимоги у роботодавців до майбутнього працівника; низька заробітна плати, що пропонується на початку кар'єрного шляху; відсутність практичного досвіду та навичок, трудового стажу, виробничої практики під час навчання, як наслідок – низький професійний рівень; недостатній рівень взаємодії між навчальними закладами та роботодавцями; організаційні та фінансові витрати, пов'язані з професійним навчанням молоді; низький рівень соціальної та психологічної адаптації до умов ринку праці; небажання роботодавців приймати на роботу молодих людей у зв'язку зі службою Збройних силах у майбутньому, а молодих жінок у зв'язку з відпусткою для догляду за дитиною [3; 10, с. 78].

Молодь формує основу майбутнього стану економіки країни. Недостатня реалізація трудового потенціалу молоді призводить до інтелектуальних втрат суспільства. Недосконала система професійної орієнтації населення спричиняє дефіцит кваліфікованої робочої сили на ринку праці України, посилює дисбаланс між попитом на робочу силу та її пропозицією. Професійна орієнтація молоді сприяє свідомому професійному вибору молоді, зближує відстань між затребуваною професією та молоддю, забезпечує взаємодію і поєднання інтересів особистості та потреб роботодавця.

Передумовою подолання дисбалансу попиту і пропозиції на молодіжному ринку праці є визначені Стратегією розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року заходи, зокрема: запровадження в практику регулювання зайнятості молоді механізму державного замовлення кадрів; пільгове кредитування, стимулювання роботодавців з метою надання першого робочого місця, працевлаштування молоді; моніторинг

ТНПУ MAGISTERIUM

ринку праці і прогнозування попиту на професії, робочу силу молоді та планування кваліфікаційно-освітньої структури її пропозиції, розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості тощо [10, с. 78].

З проблемою регіональної молодіжної зайнятості стикаються і розвинуті європейські країни. Напрацьовані в ЄС механізми регулювання молодіжної зайнятості та програми в цьому напрямі можуть бути корисними і для застосування в Україні. Так, одним з напрямків Стратегії «Європа-2020» є програма «Молодіжний рух», яка спрямована на сприяння залученню молодих людей на ринок праці. Програма передбачає створення додаткових можливостей для переміщення студентів в різні країни ЄС у пошуках роботи або місця в університеті, додаткові можливості співпраці з європейськими державними центрами зайнятості, створення малого бізнесу, створення європейського механізму надання студентських кредитів. Так, як Європейська стратегія зайнятості не змогла забезпечити істотне скорочення молодіжного безробіття в низці країн, європейські лідери вирішили створити спецфонд боротьби з молодіжним безробіттям.

План боротьби з міжнародним безробіттям в Євросоюзі, запропонований в лютому 2013 року, передбачає виділення спецфонду 5 млрд. євро на боротьбу з молодіжним безробіттям в 2014-2020 роках. Основні кошти спрямовані на фінансування програми стажувань, тренінгів та перекваліфікації. За оцінками Міжнародної організації праці, виділення таких коштів не вирішить проблему, ЄС повинен закласти в програму як мінімум 21 млрд. євро. Новим підходом у боротьбі з молодіжним безробіттям в країнах ЄС є програма «Молодіжна гарантія», мета якої є забезпечення молодих людей віком до 25 років, навіть тих, які не стоять на обліку на біржі праці, можливістю отримати пропозиції гідної роботи, впродовж 4 місяців після завершення навчального закладу або втрати попередньої роботи [2; 3; 9; 10].

Програма «Молодіжна гарантія» включає:

– профорієнтацію, плануванню кар'єри (спрямовані на вирішення питань, які пов'язані з вибором професії, з професійною кваліфікацією, а також з отриманням роботи в перехідний період між навчанням та початком трудової

діяльності);

– надання курсів з підвищення кваліфікації (для молоді з незакінченою освітою другого чи вищого ступеня, а також для молоді, у якої досвід не відповідає потребам ринку праці);

– гарантована освіта (надання можливості отримати гарантовану освіту після закінчення основної загальноосвітньої школи і працевлаштуватися)

– надання другої освіти;

– підвищення мобільності претендентів;

– субсидювання заробітної плати, з метою компенсації роботодавцеві відсутності досвіду роботи молодого працівника;

– розвиток професійних навиків дорослої молоді (програма пропонує молодим людям у віці 20-29 років, які не мають вищої освіти можливість здати професійні іспити та пройти професійне навчання) [1, с. 49-52].

В українських реаліях варто, підвищити ефективність співпраці між центрами зайнятості, роботодавцями і ВНЗ; професійної орієнтації при вступі до ВНЗ, звертаючи увагу молоді на перспективи працевлаштування, а не на престижні спеціальності. Необхідно оптимізувати механізми інформування молоді про становище на ринку праці, профорієнтації, вибору нею професії та роботи, формування усвідомленого та вмотивованого вибору професії, виду діяльності, що дасть змогу задовольнити матеріально-побутові та інші потреби молоді [2].

Висновок. Молодь є специфічною групою, що вирізняється за рівнем освіти та професійної підготовки, ціннісними орієнтаціями, соціальною та економічною активністю. Тому формуючи чи реалізуючи регіональну політику зайнятості в територіальних громадах, особливо в напрямках молодіжного сектору необхідно враховувати характерні психологічні, мотиваційні та соціально-економічні потреби молодіжної вікової групи.

Окремо слід зазначити, що в цьому мають допомогти залучені до цієї роботи нові фахівці служби зайнятості – кар'єрні радники, а пріоритетними напрямами державної регіональної політики зайнятості мають стати професійна орієнтація, освіта та зайнятість молоді. Для вирішення проблем працевлаштування молоді необхідно вжити заходів щодо поліпшення діяльності

державних органів у напрямках забезпечення зайнятості молоді, розробити та впровадити механізми фінансової та іншої підтримки підприємств, установ, організації, які створюють нові робочі місця. Більше уваги необхідно приділяти організації процесу працевлаштування молоді на рівні навчальних закладів, органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Боков О. В. Ринок праці ЄС: досвід для України. Україна: аспекти праці. НДІ праці і зайнятості населення Мінсоцполітики і НАН України. 2016. № 1. С. 46-52.
2. Дубич К. В. Сучасні світові тенденції та українські реалії молодіжного безробіття. DOI: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/746e9faa06bb3>.
3. Маріупольський міський центр зайнятості : Сайт Маріупольської міської ради. URL : <https://mariupolrada.gov.ua/page/centr-zajnjatosti> (дата звернення: 20.09.2020).
4. Нікіфоров П. О. Фінансово-економічні аспекти розвитку ринку праці та боротьби з безробіття: монографія. Чернівці : Видавничий дім. 2008. 254 с.
5. Покришук В., Ковальський В., Пазюк О. Ринок праці України: сучасні тенденції зайнятості населення. Україна: аспекти праці. 2007. № 5. С. 3- 9.
6. Про зайнятість населення: Закон України від 03.12.2019 р. № 324-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>. (дата звернення: 21.09.2020).
7. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 09 серпня 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>. (дата звернення: 21.09.2020).
8. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: Указ Президента України від 27 вересня 2013 року №53 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>. (дата звернення: 22.09.2020).
9. Романюк О.В. Проблеми працевлаштування молоді DOI: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_6/files/ES611_53.pdf. (дата звернення: 23.09.2020).
10. Яценко Н. П. Причини безробіття молоді в Україні: вісник КРНУ імені Михайла Остроградського. 2013. № 1. С. 78.